

POLASÁÍ FRITHBHULAÍOCHTA GHAELSCOIL DARA

I gcomhréir le riachtanais an Acht Oideachais (Leas) 2000 agus na dtreoirlínte faoi chód iompair a d'eisigh an Bord Náisiúnta um Leas Oideachais tá an beartas frithbhulaíochta seo a leanas glactha ag Bord Bainistíochta Gaelscoil Dara mar chuid de chód iompair iomlán na scoile. Géilleann an beartas go huile agus go hiomlán do riachtanais *Ghnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile* a foilsíodh i Meán Fómhair 2013.

Aithníonn an Bord Bainistíochta a thromchúisí atá iompar bulaíochta agus a dhiúltaí a d'fhéadfadh a thionchar a bheith ar dhaltaí, agus geallann an scoil dá réir cloí leis na príomhphrionsabail dea-chleachtais seo a leanas agus iompar bulaíochta á chosc agus á chomhrac.

- Cultúr dearfach a bheith i réim sa scoil:
 - ina nglactar go fonnmhar le difríocht agus le héagsúlacht agus ina léirítear meas ar chuimsitheacht
 - ina spreagtar daltaí chun iompar bulaíochta a nochtadh agus a phlé i dtimpeallacht neamhbhagrach
 - ina gcuirtear caidreamh bunaithe ar mheas chun cinn ar fud phobal na scoile;
 - ina n-aithnítear an ceart atá ag chuile bhaill de phobal na scoile taitneamh a bhaint as a chuid scolaíochta i suíomh sábhailte
- Ceannaireacht éifeachtach;
- Cur chuige scoile uile;
- Tuiscint i bpáirt faoin rud is bulaíocht ann agus faoin tionchar is féidir a bheith aige
- Feidhmiú straitéisí oideachais agus coiscthe (lena n-áirítear bearta chun feasacht a mhúscailt)
 - A chothaíonn ionbhá, meas agus athléimneacht sna daltaí;
 - ina dtéitear i ngleic go sainráite le cibearbhulaíocht agus le bulaíocht bunaithe ar aitheantas, lena n-áirítear bulaíocht homafóbach agus trasfóbach;
- Dea-nósanna i dtaobh féin-mheasa, féin-smachta agus freagrachta a chothú

- An ról atá ag eagraíochta eile pobail i mbulaíocht a chosc agus a láimhseáil cásanna bulaíochta.
- Maoirseacht agus monatóireacht éifeachtach ar dhaltaí;
- Tacaíochtaí don fhoireann;
- Athbhreithniú rialta ar pholasaithe riachtannach
- Tacaíocht dá chéile aitheanta ina gné fíor-thabachtach chun bulaíocht a chosc agus tá tairbhe ar leith anseo do mhúinteoirí nua gan taithí
- Teagmhais bhulaíochta a thaifeadadh agus a imscrúdú ar shlí chomhsheasmhach agus obair leantach a dhéanamh ina dtaobh (lena n-áirítear straitéisí aitheanta idirghabhála a úsáid
- Meastóireacht leanúnach ar a éifeachtaí atá an beartas frithbhulaíochta

I gcomhréir le *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile* seo é an sainmhíniú ar bhulaíocht:

An rud a thuigtear le bulaíocht ná iompar diúltach neamhiarrtha, bíodh sé i bhfoirm iompar briathartha, síceolaíoch nó fisiciúil, a dhéanann duine aonair nó grúpa in aghaidh duine nó daoine eile, agus a dhéantar arís agus arís eile.

Áirítear na cineálacha iompair bhulaíochta seo a leanas ar an sainmhíniú ar bhulaíocht:

- duine a fhágáil as an áireamh d'aon ghnó, gabháil do chúlchaint mhailíseach agus do chineálacha eile caidrimh bhulaíochta idir dhaoine;
- cibearbhulaíocht;
- bulaíocht bunaithe ar aitheantas, ar nós bulaíocht homafóbach, bulaíocht chiníoch, bulaíocht bunaithe ar bhallraíocht den Lucht Siúil agus bulaíocht ar dhuine faoi mhíchumas nó ar dhuine a bhfuil riachtanais speisialta oideachais aici/aige.
- Ní chuimsíonn an sainmhíniú seo ar bhulaíocht teagmhais aonraithe nó teagmhais aon uaire d'iompar diúltach d'aon turas, lena n-áirítear téacsteachtairacht mhaslach nó goilliúnach aon uaire nó teachtaireachtaí príobháideacha eile agus ba cheart déileáil leo, mar is cuí, de réir chód iompair na scoile.

Ach, i bhfianaise an bheartais seo, féachfar ar theachtaireacht, íomhá nó ráiteas poiblí goilliúnach aon uaire ar shuíomh Gréasáin líonra poiblí nó ar fhóram poiblí eile ar féidir an teachtaireacht, an íomhá nó an ráiteas sin a fheiceáil air agus/nó a bheith athráite ag daoine eile mar iompar bulaíochta.

Iompar diúltach nach n-áirítear sa sainmhíniú seo ar bhulaíocht, déileálfar leis de réir chód iompair na scoile.

Gheofar eolas breise ar na cineálacha éagsúla bulaíochta i Roinn 2 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile*.

Samplaí d'Iompraíochtaí Bulaíochta

Ní liosta cuimsitheach é an liosta samplaí seo thíos:

- **Ionsaitheacht fhisiciúil:** Áirítear air sin duine a bhrú, a shá, a bhualadh, a chiceáil, a phriocadh nó cor coise a chur ann. Bheadh trom-ionsaí fisiciúil ar áireamh anseo. Is minic a théann daltaí i mbun 'troideanna bréige', ach féadtar úsáid a bhaint astu chun ciapadh fisiciúil a dhéanamh faoi cheilt, sin nó duine a ghortú.
- **Imeaglú:** Cineál ar leith iompar bulaíochta is ea imeaglú: d'fhéadfadh sé a bheith bunaithe ar chomharthaíocht choirp ionsaitheach ina mbaintear úsáid as an nguth mar arm troda. D'fhéadfadh aghaidh a léiríonn ionsaitheacht agus/nó míghnaoi a bheith ina chúis mhór imní.
- **Aonrú/eisiamh agus caidreamh bulaíochta eile:** Tarlaíonn bulaíocht den chineál seo nuair a dhéanann cuid den rang nó an rang ar fad duine a aonrú, a eisiamh nó neamhaird a thabhair air/uirthi d'aon ghnó. Is gnách iompar mar seo a bheith tionscanta ag duine atá ag gabháil d'iompar bulaíochta agus féadann sé a bheith deacair a bhrath. D'fhéadfadh ráitis mhaslacha a bheith á scríobh mar gheall ar an dalta seo in áiteanna poiblí, nó nótaí faoin dalta nó líníochtaí den dalta a bheith á scaipeadh nó í/é a bheith á maslú/mhaslú de chogar ach é a bheith sách ard le go gcloisfí é. Meastar go mbíonn caidreamh bulaíochta ann nuair a dhiúltaítear go leanúnach d'iarrachtaí duine caidreamh a bheith aige/aici le piaraí agus gaol a chothú leo, nó nuair a bhaintear an bonn de na hiarrachtaí sin. Bíonn rialú i gceist i gceann de na cineálacha is coitianta: “Déan seo, siúd nó eile, nó ní bheidh mé

cairdiúil leat níos mó" (ráite nó intuigthe); grúpa a bhailíonn le chéile in aghaidh duine amháin (cailín nó buachaill); geáitsíocht neamhbhriathartha, cúlchaint mhailíseach; scéalta a bheith á scaipeadh mar gheall ar dhuine nó cluas bhodhar a bheith á tabhairt ar dhuine.

- **Cibearbhulaíocht:** Tá an cineál seo bulaíochta ag éirí níos coitianta agus ag athrú an t-am ar fad. Is bulaíocht é seo a chuirtear i gcrích trí theicneolaíochtaí eolais agus cumarsáide ar nós téacsteachtairachtaí, suíomhanna líonra sóisialta, r-phost, cur teachtaireachtaí meandracha, feidhmchláir, suíomhanna cluichíochta, seomraí comhrá agus teicneolaíochtaí eile ar líne. An cineál bulaíochta ar líne is coitianta ná teachtaireachtaí míchuí nó goilliúnacha a dhíriú ar dhuine. De bhrí go n-úsáideann an chibearbhulaíocht modhanna teicneolaíochta chun an t-iompar bulaíochta a choimeád ag imeacht agus nach gá teagmháil duine le duine, féadfaidh an chibearbhulaíocht tarlú uair ar bith (lá nó oíche). Is iomaí cineál bulaíochta is féidir a éascú tríd an gcibearbhulaíocht. Mar shampla, d'fhéadfaí téacsteachtairachtaí homafóbacha a sheoladh chuig duine nó pictiúir a phostáil mar aon le ráitis dhiúltacha mar gheall ar ghnéasacht duine, cuma duine srl.
- **Ainmneacha maslacha a thabhairt ar dhuine:** Duine ar bith a thugann ainm maslach, goilliúnach nó náiritheach ar dhuine eile, ba cheart féachaint air sin mar iompar bulaíochta. Is minic a ndéantar tagairt do chuma fhisiciúil duine, m.sh. méid nó éadaí an duine sin, sna hainmneacha seo. D'fhéadfaí aird dhiúltach a dhíriú ar thuin chainte nó ar ghuth so-aitheanta. Is minic cumas acadúil a bheith ina chúis le hainmneacha maslacha: i gcás daoine a mheastar a bheith níos cliste ná mar is gnách agus i gcás daoine a mheastar a bheith níos laige ná mar is gnách.
- **Dochar do mhaoín:** Is féidir bulaíocht a dhíriú ar mhaoín phearsanta. I gceist ansin bheadh damáiste d'éadaí, d'fhón póca nó do ghléasanna eile, do leabhair scoile agus d'ábhar foghlama eile nó cur isteach ar thaisceadán nó ar rothar an dalta. D'fhéadfaí a bhfuil sa mhála scoile a chaitheamh amach ar an urlár. D'fhéadfaí rudaí pearsanta a bhriseadh, a loit, a ghoid nó a chur i bhfolach.
- **Sracadh:** D'fhéadfaí airgead a éileamh, faoi bhagairt uaireanta (bagairtí a chomhlíontar uaireanta mura gcuireann an dalta i dtrácht an t-airgead ar fáil nuair a

iarrtar é). D'fhéadfaí iallach a chur ar dhalta maoin a ghoid ar son duine eile atá ag gabháil d'iompar bulaíochta.

Seo a leanas an múinteoir/na múinteoirí ábhartha a dhéanfaidh bulaíocht a imscrúdú agus a dhéileálfaidh léi: (féach Roinn 6.8 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-bhunscoile*):

Is iad seo na Múinteoirí ábhartha sa scoil seo: (Arna gcinneadh ag an mBord Bainistíochta)

- Príomhoide - Máirtín Ó Ceallacháin
- Príomhoide Cúnta – Martina Ní Shúilleabháin

Seo a leanas na straitéisí oideachais agus coiscithe (lena n -áirítear straitéisí a dhírítear go sonrach ar chibearbhulaíocht agus ar bhulaíocht bunaithe ar aitheantas, go háirithe bulaíocht homafóbach agus trasfóbach) a bheidh in úsáid sa scoil (féach roinn 6.5 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iar-Bhunscoile*):

1. Cur chuige na scoile ina hiomláine chun meas ar gach ball de phobal na scoile a chothú.
2. Luach na héagsúlachta a chur chun cinn chun aghaidh a thabhairt ar dhearcaí claonta agus chun aird a tharraingt ar a dho-ghlactha is atá iompraíocht bhulaíochta.
3. Féinmheas a chothú agus a fheabhsú i measc na ndaltaí uile trí ghníomhaíochtaí curaclaim agus seach-churaclaim araon. Tabharfar deiseanna do dhaltaí féinmheas dearfach a fhorbairt trí idirghníomhaíochtaí foirmiúla agus neamhfhoirmiúla.
4. Forbairt ghairme don fhoireann go léir i dtaca leis an mbulaíocht d'fhonn a chinntiú go mbeidh tuiscint ag an bhfoireann ar fad ar céard is bulaíocht ann, ar an gcaoi a dtéann sí i bhfeidhm ar shaol na ndaltaí agus ar an ngá a bhíonn ann freagairt di agus i a chosc.
5. Baineann Gaelscoil Dara úsáid as an gcuraclam OSPS inár dteagasc, agus, mar chuid de, déantar iniúchadh ar bhulaíocht agus comhthathú an duine agus nasc an duine leis an bpobal, cumarsáid, coimhlint, cairdeas, sábhailteacht phearsanta agus caidreamh. Is clár scileanna sábhailte pearsanta í an scéim Bí Sábháilte a chuireann le scileanna féin-chosanta na bpáistí agus an bealach a aithníonn siad agus a ndéileálann siad le bulaíocht. Déantar an clár seo go bliantúil. Baintear úsáid as scéim Bí Sábháilte agus déantar aithbhreithniú bliantúil air i ngach rang.

6. Cuirtear cóip den pholasaí ar fáil do thuismitheoirí/caomhnóirí na scoile ar shuíomh idirlín na scoile.
7. Aithníonn an Bord Bainistíochta agus an fhoireann an tábhacht a bhaineann le maoirseacht chun iompraíochtaí bulaíochta a chosc. Cothaíonn maoirseacht rialta agus coráis monatóireachta luath-idirghabháil i gcásanna bulaíochta, chomh maith, agus, mar sin, déantar maoirseacht agus monatóireacht cuí ar na páistí sna seomraí ranga, ar dhorchlaí, ar thalamh na scoile, ar thurasanna scoile agus ar ghníomhaíochtaí seach-churaclaim. Tabharfar ar bhaill foirne nach mbíonn ag teagasc agus ar bhaill eile a bheith san airdeall agus eachtraí a chur in iúl do na múinteoirí ábhartha. Beidh maoirseacht i gceist leis an úsáid a bhaineann daltaí as teicneolaíocht cumarsáide sa scoil.
8. Déanann páistí sinsireacha na scoile maoirseacht ar pháistí níos óige ag am lóin. Is taithí maith é seo. Moltar dóibh dea-shampla a thabhairt i gcónaí.
9. Cultúr insinte a spreagadh, agus béim faoi leith ar thábhacht na bhfinnéithe. Ar an gcaoi sin beidh muinín ag daltaí as a bheith ag insint. Tá gné seo na muiníne ríthábhachtach. Ba chóir a chur in iúl go soiléir do gach dalta agus iad ag tuairisciú eachtraí bulaíochta nach ag insint ná ag sceitheadh atá siad ach ag gníomhú go freagrach. Deimhin a dhéanamh de go mbeidh a fhios ag daltaí cé dó ba chóir dóibh a insint agus conas é a dhéanamh, dul caol díreach chuig múinteoir ag am feiliúnach, mar shampla tar éis ranga, nóta a thabhairt isteach leis an obair bhaile, labhairt ar thuismitheoir(i)/ar chaomhnóir(i) nó insint do chara a mbeadh in ann feidhmiú ar a son.

Iarrtar ar thuismitheoirí an scoil a chur ar an eolas má tá bulaíocht ar súil ar a bpáiste.

Cuirtear múinteoirí nua/ionadaithe ar an eolas faoi pholasaithe na scoile an polasaí frithbhulaíochta ina measc.

Seo a leanas straitéisí na scoile chun iompar bulaíochta a imscrúdú, chun obair leantach a dhéanamh ina dtaobh agus chun iompar bulaíochta a thaifeadadh mar aon leis na straitéisí idirghabhála bunaithe a úsáidfí an scoil chun déileáil le cásanna d'iompar

bulaíochta (Féach Roinn 6.8.9 de na *Gnásanna Frithbhulaíochta Bunscoile agus Iarbhunscoile*):

Is é an phríomhaidhm a bhaineann le bulaíocht a fhiosrú agus a láimhseáil ná ceistanna a réiteach agus an caidreamh idir na páirtithe a shlánú, a oiread agus is féidir (seachas milleán a leagan ar dhuine);

- Ní mór do ghnásanna na scoile cloí leis an gcur chuige seo a leanas.
- Déanfar gach iarracht a chinntiú go dtuigfidh gach duine atá rannpháirteach (daltaí, tuismitheoirí/caomhnóirí san áireamh) an cur chuige sin ón tús.

Iompraíocht Bhulaíochta a thuairisciú

- Féadfaidh dalta nó tuismitheoir(i)/caomhnóir(i) ar bith eachtraí bhulaíochta a chur in iúl do mhúinteoirí ar bith sa scoil.
- Fiosróidh agus láimhseálfadh an múinteoir ábhartha gach tuairisc, ina measc tuairiscí anaithnide.
- Ní mór do bhaill foirne teagaisc agus neamhtheagaisc, cuir i gcás rúnaithe, cúntóirí riachtanas speisialta (CRS), tionlacaithe bus, airígh, glantóirí aon eachtraí d'iompraíocht bhulaíochta a fheiceann siad nó a luaitear leo a chur in iúl don mhúinteoir ábhartha.

Eachtraí a Fhiosrú agus a Láimhseáil

- Agus é/í ag fiosrú agus ag láimhseáil na bulaíochta, tabharfaidh an múinteoir ábhartha a b(h)reithiúnas féin féachaint ar tharla bulaíocht nó nár tharla agus conas is fearr an cás a réiteach. Is féidir leis/léi dul i dteagmháil le baill eile den fhoireann más gá.
- Éilítear ar thuismitheoirí/ar chaomhnóirí agus ar dhaltaí comhoibriú le cibé fiosrú a dhéanfar agus cuidiú leis an scoil ceist ar bith a thiocfadh aníos a réiteach agus an caidreamh idir na páirtithe a shlánú, a oiread agus is féidir, a thúsce agus is féidir.
- Ba chóir eachtraí a láimhseáil, a oiread agus is féidir, lasmuigh den seomra ranga d'fhonn príobháideachtas gach rannpháirtí a chinntiú.

- Glacann Gaelscoil Dara an ceart tríd an múinteoir ábhartha iarratas a dhéanamh orthu siúd a bhí i gceist cuntas a scríobh ar ar tharla. Beidh sé seo ina gnás nómhaireachta agus ní chiallaíonn sé go bhfuil dalta ciontach as aon mhí-iompar.
- Ba chóir gach agallamh a dhéanamh chomh hógair agus is féidir agus cearta na ndaltaí á nglacadh san áireamh. Is féidir le daltaí nach bhfuil baint dhíreach acu leis an gcás eolas úsáideach a chur ar fáil.
- Ní chuirtear aon mhilleán ar aon duine ag an bpointe seo ach glactar leis gur “botún” atá i gceist agus gur féidir agus caithfear an fhadhb a réiteach. Tuigfidh sé/sí le fios gurb í an aidhm ata ann ná go dtuigfidh siad cé chomh dona agus cé chomh nimhneach agus atá a gcuid iompair. Iarrfaidh sé/sí gealltanas scríofa nach dtarlóidh a leithead arís. Má thugtar an gealltanas seo agus má chloítear leis, beidh deireadh leis an scéal.
- Agus an múinteoir ábhartha sásta go bhfuil an fhadhb réitithe lionfaidh se nó sí an fhoirm *Tuairisc ar Eachtra(i) Bhulaíochta* agus í a thabhairt don Phríomhoide.
- Má thugann dalta gealltanas agus má bhriseann sé/sí é, ní fhéadfaí glacadh leis gur botún atá i gceist a thuilleadh. I gcás mar seo cuirfear tuismitheoirí/caomhnóirí ar an eolas agus beidh orthu comh-shíniú a dhéanamh ar ghealltanas nua óna mac nó óna n-iníon. Breathnóidh údaráis na scoile go mífhábharach ar aon bhriseach den ghealltanas nua seo agus cuirfear piónós an-ghéar, fionraí san áireamh, ar an dalta seo.
- Coinneofar gach cáipéis a bhaineann le cásanna bulaíochta agus an réiteach go rúnda sa scoil.
- Sí an sprioc ná deireadh a chuir le gach iompraíocht aitheanta bulaíochta.

Maoirseacht agus Monatóireacht Éifeachtach ar Dhaltaí

Deimhníonn an Bord Bainistíochta go bhfuil cleachtais agus beartais chuí mhaoirseachta agus monatóireachta i bhfeidhm chun iompar bulaíochta a chosc agus chun déileáil leis agus chun idirghabháil luath a éascú más féidir.

An Ciapadh a Chosc

Deimhníonn an Bord Bainistíochta go ndéanfaidh an scoil, de réir a oibleagáidí faoin reachtaíocht chomhionannais, gach beart is indéanta go praiticiúil chun daltaí agus baill foirne a chosaint ar chiapadh gnéasach agus ar chiapadh ar aon cheann de na naoi bhforas, mar atá inscne lena n-áirítear trasinscne, stádas sibhialta, stádas teaghlaigh, treoshuíomh gnéasach, reiligiún, aois, míchumas, cine nó ballraíocht den Lucht Siúil.

Rinneadh an Bord Bainistíochta athbhreithniú ar an bpolasaí seo ar 11/10/2021.

Tá an beartas seo ar fáil do phearsanra na scoile, foilsíodh é ar shuíomh idilíon na scoile agus do Choistena dTuistí. Cuirfear cóip den bheartas seo ar fáil don Roinn agus do phátrún na scoile má iarrtar é.

Athbhreithneoidh an Bord Bainistíochta an beartas agus a fheidhmiú uair amháin i ngach scoilbhliain. Cuirfear fógra scríofa gur athbhreithníodh an beartas frithbhulaíochta ar shuíomh idirlíon na scoile agus tabharfar cóip do Choiste na dTuistí.

Cuirfear taifead den athbhreithniú agus a thoradh ar fáil don phátrún agus don Roinn má iarrtar é.